

PLANTENWERKGROEP

--- NMC-Schijndel --- Natuurgroep Gestel ---

Plant van de maand maart 2025

Gewone reigersbek

Algemeen

Wetensch. naam	Erodium cicutarium L'Her.****
Uitspraak	Eródium cicutárium.
Familie	Geraniaceae/Ooievaarsbekfamilie
Geslacht	Erodium/Reigersbek
Soort	Gewone reigersbek
Plantvorm	Kruid. Therofyt ****
Leefvorm	Eénjarig/tweejarig
Hoogte	5 cm. – 60 cm.
Wortels	Hoofd-, bijwortels
Stengel	Rechtopstaand en liggend gebogen
Bladstand	Tegenoverstaand/verspreid
Bladvorm	Geveerd
Bladkleur	Groen(rood aangelopen)
Bladrand	Ingesneden
Bloeiperiode	April - oktober
Bloeiwijze	Schermvormig; 3 tot 9 bloemen
Bloemtype	Tweeslachtig
Bloemkleur	Purperroze
Bloemvorm	Tweezijdig symmetrisch
Kelkbladen	5
Kroonbladen	5
Meeldraden	10
Stijlen	1
Stempels	5
Vruchtbeginsel	Bovenstandig
Vrucht	Splitvrucht/kluisvrucht
Groeiplaats	Matig voedselrijke zandgrond

Foto 1. Gewone reigersbek

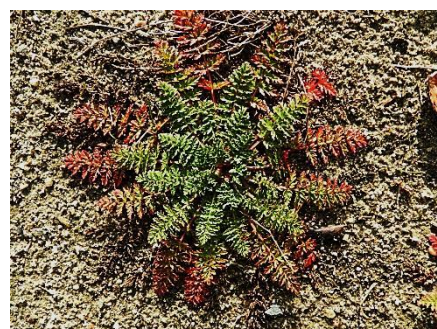

Foto 2. Rozet

Inleiding

In 2024 ben ik onverwachts een staaltje huisvlijt te-
gengekomen dat m'n aandacht trok omdat daarin de
maanden van het jaar centraal staan. Ook in 2025 vraagt
elke maand weer mijn/onze 'natuur'aandacht. **Maart**
heet hier **Lentemaand** met in de afbeelding spelende
kinderen te midden van een uitbottende natuur.

Deze keer is de naam Lentemaand uitstekend van toe-
passing, de 21^e van deze maand stappen we immers uit
de winter en in de lente.

Maart is afgeleid van de Romeinse god **Mars**, de god van
de oorlog. Moeten we aannemen dat, nu de wintertijd
voorbij is, het oorlogvoeren weer opgevat kan worden?
Als dat zo is, was het beter winter gebleven. Liever zie ik
de strijd tussen winter en oplevende lente als een natuur-
oorlog. Wel is Mars gelukkig ook de god van de vegetatie.
Maart is de derde maand van het jaar sinds 153 v.Chr.

Daarvoor was het de eerste maand van het nieuwe jaar. (In september kom ik hierop terug.) Dat **Maart** tot de verbeelding spreekt mag blijken uit de volgende volksnamen: **Buien-, Dorre-, Gulden- en Windmaand.**

Als plant van de maand kies ik deze keer voor de **Gewone reigersbek**(foto 1) die we vorig jaar op 18 maart vonden, voor ons een frisse lentebode.

Naamgeving

Erodium. De vruchten van de Reigersbek lijken op de snavel van de reiger. In het Grieks heet de Reiger Erodios.

Cicutarium. *Cicuta* is de Waterscheerling en *cicutarium* betekent: als *cicuta*. De vergelijking tussen Waterscheerling en Reigersbek zoeken we in de bladvorm. Bekijk ik afbeeldingen van de bladeren van deze twee planten(foto3 en 4), dan kom ik niet op de gedachte van 'gelijk lijkend' Op gezag van Dodonaeus(1517-1585) die schrijft: "... hij gelijkt *Cicuta*, hoewel kleiner van blad, korter en rond van stengel ...", lijkt mij dat ik hiermee niet echt met de naamsverklaring opgeschoten ben.

Foto 3. Blad Waterscheerling

Foto 4. Blad Reigersbek

Gewone reigersbek. Aan de naam *Reigersbek* is hierboven al aandacht geschonken. *Gewone* laat zien dat er meer subspecies zijn van de plant zijn. Zie verder bij ***Plaatsing.***

In het Fries, Frans, Duits en Engels noemt men de plant achtereenvolgens: *Reigersbek*, *Bec-de grue*, *Gewöhnlicher Reihersschnabel* en *Common Stork's-bill*.

De Achterhoekse naam *Storksnavel* lijkt afgeleid van het Duitse *Storckschnabel*. Rond Zutphen kun je de naam *Kraanhals*(n.a.v. de kraanvogelhals) horen.

Plaatsing

Heukels** plaatst de plant in de Ooievaarsbekfamilie, verder in het geslacht Reigersbek en de soort Reigersbek. In dit geslacht worden verder de Muskusreigersbek en de Kleverige reigersbek genoemd, terwijl 'onze' Reigersbek onderverdeeld wordt in *Erodium cicutarium* subsp. *cicutarium*(Gewone reigersbek) en *Erodium cicutarium* subsp. *dunense* (Duinreigersbek).

Beschrijving

Levensvorm. De reigersbek is een één-, of tweejarig kruid en valt bij de indeling van Raunkiaer onder de Therofyten****. Als zich uit het zaadje voor de winter een rozet vormt (foto 2), dan is de plant tweejarig. De plant zal tussen de 5 en 60 cm. hoog worden.

Wortels. In het wortelstelsel kun je hoofdwortel(penwortel)l en bijwortels onderscheiden (foto 5).

Foto 5. Wortelstelsel

Foto 6. Stengels

Foto 7. Iele plantjes

Stengels. De behaarde stengels staan voor een deel rechtop(foto 6) en voor een deel liggend en dan gekromd naar boven buigend. Die laatste stengels vertakken zich nogal

eens. Er zijn zowel gewone-, als ook klierharen. De plant kan zowel iel(foto 7) als matenvormend gevonden worden(foto 6).

Bladeren. De groene bladeren zijn dikwijls rood aangelopen. Ze zijn dubbel veerdelig waarbij de insnijding van de deelblaadjes weer in smalle slippen zijn gedeeld(foto 8 en 9) . Op de bladspil zitten zeer kleine klierknophaartjes.

Foto 8. Blad bovenzijde

Foto 9. Blad onderzijde

Foto 10. Bloeiwijze

Foto 11. Kelkbladen

Foto 12. Kroonbladen/symmetrie

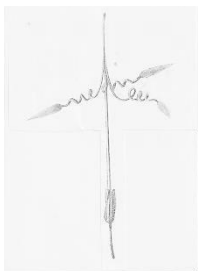

Foto 13*. vruchten

Bloemen. De bloeiwijze van de Reigersbek kun je schermvormig noemen met drie tot negen bloemen(foto 10). Er zijn 5 kelk- en 5 kroonblaadjes(foto 11 en 12). Die laatste zijn paars-roze-rood van kleur en zelden wit(foto 7), hun grootte is tussen de 5 en 17 mm.. Twee kroonbladen zijn korter dan de andere drie, daardoor is de bloem tweezijdig symmetrisch(foto 12) en niet vijfzijdig zoals je zou verwachten. Al dan niet vind je een donkere vlek aan de voet van het kroonblad. Er zijn 10 meeldraden, 1 stamper en 5 stempels met 1 stijl. De buitenste vijf meeldraden hebben geen helmknoppen.

Vruchten.

Het bovenstandig vruchtbeginsel van de Reigersbek ontwikkelt zich tot een vijfhoekige *splitvrucht*. Ook de omschrijving *kluisvrucht* wordt gebruikt, die heeft vijf hokken. Is de vrucht rijp, dan worden de zadjes weggeslingerd (afb. 14). De zadjes hebben een spiraalvormige naald(afb 15). Door hygroscopische werking zorgt die naald ervoor dat het zaadje in het zand 'geschroefd' wordt. De vruchten zijn behaard en één tot vier centimeter lang, ze hebben een indeukinkje aan de top.

Afb.14

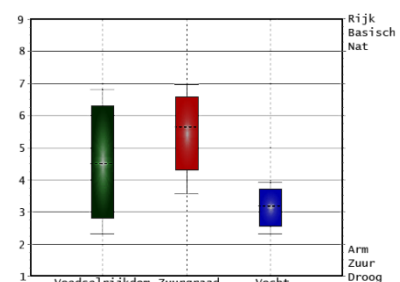
Afb.15

Groeiplaats

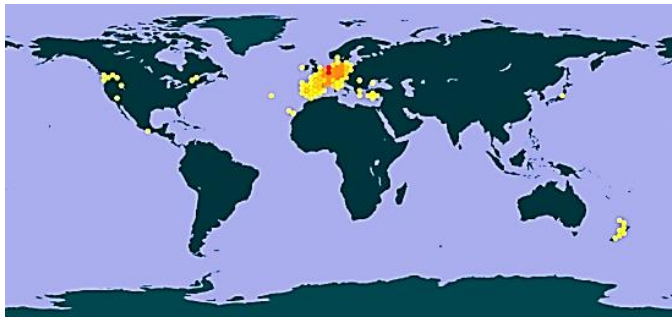
Bekijken we de groeiomstandigheden(zie ook afb.16*), dan zien we dat:

- het substraat voedselarm tot matig voedselrijk zal zijn.
 - de zuurgraad tussen 4½ en 6½ ligt.
 - de plant een droge omgeving zoekt.
- wat de zon betreft zul je een zonnige plaats moeten ontdekken.
- de Reigersbek is naast akkers en bermen, zeker als pionierplant, op vele plaatsen te vinden.

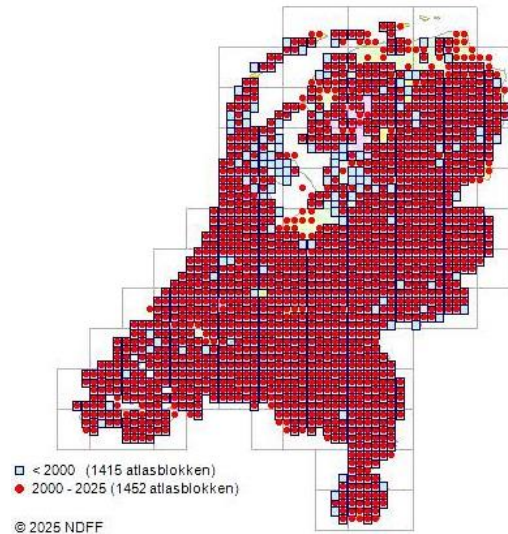
Afb. 16* ecologische parameters.

Verspreiding

Kaartje 17(boven) laat zien waar de Gewone reigersbek wereldwijd groeit. Zoemen we in op Nederland, dan geeft kaartje 18(rechts) van Floron aan waar de plant in Nederland vertegenwoordigd is. De Plant wordt als *algemeen inheems* aangeduid.

Tot slot

Maart heeft voor mij nog meer te bieden: Het is meer dan 60 jaar geleden dat ik enthousiast een bloeiende plant vond die met 'Heimans' door mij net niet te determineren viel. Plant opgestuurd met als antwoord: "Je hebt een Reigersbek gevonden met uitzonderlijk grote bloemen". Met alsnog dank aan 'Floron'.

In welk deel van de maand zouden de kinderen van de inleiding spelen als je bedenkt dat: ***Maart komt als een leeuw en gaat als een lam ?***

Tekst : Gerard te Dorsthorst

Afb. foto's: GtD(1,5,8,9,12); Saxifraga(2,3,4,6,7,10,11); Flora van Nederland Wilde planten en hun omgeving online(13,16); Nederlandse Ecologische Flora(14); Zadenatlas universiteit Groningen(15);GBIF(Global Biodiversity Information Facility)(17); Floron(18).

1. Gewone reigersbek	Gemonde	18 maart 2024
2. Rozet	Saxifraga – Rutger Barendse	
3. Blad Waterscheerling	Saxifraga – Rutger Barendse	
4. Blad Reigersbek	Saxifraga – Rutger Barendse	
5. Wortelstelsel	Gemonde	18 maart 2024
6. Stengels	Saxifraga – Jeroen Willemsen	
7. Iele plantjes	Saxifraga – Willem van Kruijsbergen	
8. Blad bovenzijde	Gemonde	18 maart 2024
9. Blad onderzijde	Gemonde	18 maart 2024
10. Bloeiwijze	Saxifraga – Jan van der Straaten	
11. Kelkblaadjes	Saxifraga – Sonja Bouwman	
12. Kroonblaadjes/
symmetrie	Gemonde	18 maart 2024
13*.Vruchten	Flora van Nederland - Wilde planten en hun omgeving online	
14. Wegslingeren	Ned. oec. Flora drs. E. J. Weeda e.a. deel 2 blz.163.	
15. Spiraalvormige naald	Zadenatlas universiteit Groningen	
16*. Ecologische parameters	Flora van Nederland-Wilde planten en hun omgeving online	
17. Verspreiding wereldwijd	GBIF	
18. Verspreiding Nederland	FLORON Verspreidingsatlas Vaatplanten	

*<https://www.floravannederland.nl/planten/reigersbek>
**Heukels' FLORA van Nederland. 24e druk. 2020.

***Deze items eerder als Plant van de Maand in deze serie .
****Therofyt: De plant heeft geen winterknoppen, in deze vorm dus éénjarig.
*****C.L.L'Héritier de Brutelle, 1746-1800. Franse botanicus.

opm. De Plant van de Maand is te vinden op:

<https://www.nmcschijndel.nl> en op: <https://www.natuurgroepgestel.nl>

Voor ons verrassende vondst
op 18 maart 2024.

